

Висновки

- пізнавальна активність учнів включає, крім навчання та виховання, також їхній різнобічний розвиток;
- активізація навчально-пізнавальної діяльності веде до суттєвих змін у житті особистості, в її свідомості, до новоутворень в інтелектуальному і моральному розвитку, тобто сприяє становленню учня як індивідуальності;
- кожен урок повинен сприяти розвитку пізнавальних інтересів учнів, формування навичок самостійного поповнення знань.
- необхідно враховувати вікові та статеві особливості учнів при вихованні у них інтересу до занять фізичними вправами, тому що мотиви до занять фізичними вправами в різні вікові періоди та в хлопчиків і дівчаток різні.
- широкі можливості для підвищення в дітей інтересу до занять фізичними вправами полягають у внесенні чогось нового при заняття фізичними вправами, що не абияк піднесе інтерес учнів;
- організація пізнавальної діяльності учнів також формується шляхом надання їм більшої самостійності, творчої ініціативи, через ускладнення (у межах доступного) пізнавальних задач, що вимагають застосування набутих знань і навичок в різних змінних умовах навчальної діяльності.
- необхідною умовою формування інтересу до уроків фізичної культури є надання учням можливості показати свої можливості та здібності. Чим активніші методи навчання, тим легше зацікавити учнів. Цікавою для них є та робота, котра вимагає постійного напруження. Легкі завдання не викликають інтересу. Подолання труднощів навчальної діяльності — важлива умова виникнення інтересу до неї. Проте трудність навчального матеріалу приводить до підвищення інтересу лише тоді, коли ця трудність посилює і її можна подолати. У протилежному випадку інтерес швидко падає.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гогунів Е.Н., Мартянов Б.И. Психология физического воспитания и спорта: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений. - М.: Издательский центр «Академия», 2000. -288с.
2. Ковалевська О. Л. Формування інтересу учнів загальноосвітньої школи до занять фізичною культурою. // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2007. – № 3. – С. 54–57.
3. Кузьменко О.С., С. П. Величко. Формування пізнавального інтересу старшокласників з фізики за допомогою інформаційних технологій // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету. Серія педагогічна. – Вип. 15. С. 74–76
4. Педагогіка: учебное пособие для студентов педагогических учебных заведений / В .А. Слостенин, И.Ф. Исаев, А.И. Мищенко, Е.Н. Шиянов. – М., 1998. – 493с.
5. Кузьменко О.С., С. П. Величко. Формування пізнавального інтересу старшокласників за допомогою інформаційних технологій // Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету. Серія педагогічна. – вип.. 15. С. 74–76

Кулина С.

Науковий керівник – доц. Омеляненко В. Г.

РОЗВИТОК РУХОВИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ РУХЛИВИХ ІГОР

Актуальність. Зміцнення та збереження здоров'я учнів, підвищення рівня їх рухової підготовленості є одним із завдань, які гостро стоять перед українським суспільством. Наявність негативних тенденцій погіршення стану здоров'я школярів вимагає пошуку нових шляхів підвищення рівня їх рухової активності з метою зміцнення та збереження здоров'я, підвищення працездатності, підвищення опірності організму до несприятливих умов навколишнього середовища та підтримання на високому рівні фізичних і психічних можливостей.

У науково-методичній літературі підкреслюється, що проблема розвитку рухових здібностей і контролю за їх рівнем є однією з центральних у системі фізичного виховання [2, 3, 5, 6, 8].. Науковці М.М.Борейко, С.В.Сембрат та інші вказують, що удосконалення процесу

розвитку рухових здібностей залежить від цілеспрямованого використання засобів, зокрема рухливих ігор [1, 9].

Особливості використання рухливих ігор у навчальному процесі з фізичного виховання школярів вивчали Е.С.Вільчковський, Є.Н.Пристапа, А.В.Цьось, М.П.Козленко, С.Ф.Цвек, І.М.Коротков, С.Б. Мудрик та інші. Вони відмічають, що рухливі ігри мають велике значення для розвитку рухових здібностей, всебічного фізичного розвитку й зміцнення здоров'я дітей [4, 5, 6, 7, 10]. Проте, аналіз науково-методичної літератури дозволив встановити, що потребує подальшого наукового обґрунтування питання впливу кількості ігор, кількості повторів, інтервалів відпочинку і їх взаємодії на динаміку розвитку рухових здібностей учнів молодшого шкільного віку. Вирішення цієї проблеми дозволить не лише удосконалити процес фізичного виховання учнів, але й покращить їх рухову підготовленість. Все це зумовило вибір обраної теми дослідження.

Мета дослідження – обґрунтувати умови оптимізації процесу розвитку рухових здібностей учнів 2-4 класів загальноосвітньої школи засобами рухливих ігор.

Об'єкт дослідження – процес розвитку рухових здібностей учнів 2-4 класів загальноосвітньої школи засобами рухливих ігор.

Предмет дослідження – використання рухливих ігор в процесі розвитку рухових здібностей учнів 2-4 класів.

Відповідно до мети дослідження було поставлено такі **завдання**:

1. Узагальнити теоретико-методичні підходи до розвитку рухових здібностей засобами рухливих ігор.
2. Вивчити рівень розвитку рухових здібностей та морфофункціональні особливості учнів 2-4 класів.
3. Розробити практичні рекомендації для вчителів фізичної культури щодо впровадження у процес фізичного виховання молодших школярів ефективних режимів використання рухливих ігор.

Для вирішення поставлених завдань були використані такі **методи дослідження**: теоретичний аналіз і узагальнення літературних джерел; фізіометричні методи; педагогічне тестування; педагогічне спостереження; педагогічний експеримент; математична статистика.

Аналіз наукової літератури та практики навчально-виховного процесу дав можливість констатувати, що одним з шляхів підвищення ефективності фізичного виховання учнів є розвиток у них рухових здібностей засобами рухливих ігор. У фундаментальних працях з педагогіки, психології, фізичного виховання розглянуто різноманітні підходи до вивчення змістовності ігрових засобів, ролі і місця їх в навчальному процесі, їх співвідношення з іншими засобами фізичного виховання для розвитку рухових здібностей учнів молодшого шкільного віку. Водночас спостерігаються протиріччя в обґрунтуванні педагогічних умов і місця рухливих ігор у процесі фізичного виховання, можливостей використання їх для залучення школярів до систематичних занять фізичними вправами та зацікавленості у розвитку рухових здібностей.

Узагальнення результатів аналізу літературних джерел свідчить, що сьогодні ще недостатньо вивчені механізми впливу різних факторів (кількості ігор, кількості повторів і інтервалів відпочинку) та їх взаємодій на зміну показників рухових здібностей учнів 2-4 класів. Тому, для досягнення найкращого ефекту в руховій підготовці учнів необхідне визначення оптимальних співвідношень цих факторів як в одному занятті так і протягом навчального року, що і стало предметом нашого вивчення.

Складність процесу розвитку рухових здібностей у межах уроку фізичної культури в учнів молодшого шкільного віку зумовлює необхідність створення та дотримання певних умов. Ю.К.Бабанський, розглядаючи закономірності педагогічного процесу, наголошував, що «ефективність педагогічного процесу залежить від умов, у яких він протікає». Проблему виявлення та обґрунтування умов, що забезпечують ефективність педагогічного процесу у шкільній практиці розглядали багато дослідників.

Аналіз і узагальнення науково-методичної літератури дозволив сформулювати комплекс педагогічних умов, які підвищують ефективність рухової підготовки молодших школярів:

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ

- забезпечення реалізації етапів особистісно-діяльнісного підходу у процесі ускладнення змісту, форм навчальної роботи з дітьми та вибору оптимальних варіантів комплексів ігрових вправ для розвитку рухових здібностей;
- забезпечення цілісної системи фізичної підготовки учнів через єдність і взаємозв'язок двох основних чинників – індивідуального розвитку та засобів, методів і форм педагогічного впливу;
- забезпечення зацікавленості (інтересу, впевненості) учнів у необхідності розвитку рухових здібностей (посилення мотивації);
- здійснення комплексного підходу до розвитку в учнів рухових здібностей;
- відповідність змісту ігрового матеріалу морфофункціональним особливостям та рівню рухової підготовки;
- відповідність змісту ігрових комплексів розвитку рухових здібностей, що прискорено розвиваються (сенситивні) в даний віковий період;
- час включення ігор у структуру навчального заняття;
- відповідність навантаження в іграх рівню функціональної підготовки.

У процесі дослідження, з метою визначення ефективності застосування рухливих ігор для розвитку фізичних якостей молодших школярів, використовувалися інструментальні методи обстеження. Рівень фізичного розвитку і його гармонійність оцінювались за даними антропометрії за уніфікованою методикою В.В.Бунака у модифікації Г.Б.Ставицької (вимірювались довжина тіла (см), маса тіла (кг), периметр грудної клітки (см). Методом спірометрії оцінювали функціональні можливості дихальної системи учнів 2-4 класів. Методом кистьової динамометрії визначали силу м'язів кисті і передпліччя. Для оцінки рівня функціональних і рухових можливостей обстежуваних нами дітей був використаний метод індексів запропонований О.Д.Дубогай [29].

Метод контрольних випробувань дозволив визначити рівень і динаміку рухової підготовленості учнів 2-4 класів. Тести підбиралися таким чином, щоб всебічно охарактеризувати структуру рухової підготовленості учнів: 1) сила – підтягування у змішаному висі на канаті (разів); 2) швидко-силові здібності – стрибок у довжину з місця (см); 3) швидкість – біг 30м (с); 4) координація: вправи на поєднання рухів руками, тулубом і ногами (бали); 5) спритність – човниковий біг 4x9 м (с); 6) динамічна рівновага – ходьба по прямій лінії після 5 обертів (см); 8) статична рівновага – час збереження стійкого положення – стійка на одній нозі з закритими очима (с); 9) гнучкість – нахил тулуба вперед із положення сидячи (см). Результати заносились до загального протоколу і піддавалися подальшій статистичній обробці. Аналізувались такі параметри: середнє арифметичне значення величини (M); помилка обчислення середньої арифметичної величини (m); середнє квадратичне відхилення, яке характеризує мінливість ознаки (σ); вірогідність різниці середніх величин (t). Оцінка вірогідності різниці статистичних показників (t) проводилась за критерієм Стьюдента.

Результати дослідження показників фізичного розвитку дітей молодшої школи показали, що за більшістю антропометричних показників школярі мають середній і вище середнього бал (за п'ятибальною шкалою). З віком як у хлопчиків, так і у дівчаток молодшого шкільного віку відбуваються зміни у фізичному розвитку. Процес росту у дівчаток і хлопчиків до 10 років статистично не відрізняється.

Встановлено, що період 8-9 років у хлопчиків характеризується значною зміною показників спритності, швидкості, сили. У дівчаток у даний період спостерігається значне збільшення показників швидкості. Здібність до координації спостерігається у віковий період 9-10 років. Порівняльний аналіз між показниками хлопчиків і дівчаток виявив певні відмінності між ними. Так, хлопчики показали кращі результати у човниковому бігу 4x9 на 1,18 с. У 7 і 8 років немає різниці між показниками хлопчиків і дівчаток, а у 9 років хлопчики показують кращі результати у тестах: у човниковому бігу – на 0,59 с, у стрибку в довжину з місця – на 15,25 см, у підтягуванні – на 4 рази. У тесті на гнучкість хлопчики показують результат на 5 см нижчий ніж дівчатка. У 10 років хлопчики показують кращі результати у тестах: у стрибку в довжину з місця – на 9,79 см, у підтягуванні – на 2 рази. У тестах на гнучкість і статичної рівноваги хлопчики показують результат нижчий ніж дівчатка на 4 см і 2,27 с відповідно. Загальний рівень розвитку рухових здібностей учнів 2-4 класів має середній і низький рівень.

Показники тестування рухової підготовленості учнів 2-4 класів дозволяють стверджувати, що рівень розвитку рухових здібностей за п'ятибальною шкалою у середньому відповідають оцінці „задовільно” (швидкість – нижче оцінки 3 бали; спритність – нижче оцінки 4 бали; швидкісно-силові здібності – нижче оцінки 2 бали). Результати тесту на гнучкість відповідають оцінці „незадовільно” (нижче оцінки 2 бали). Спостерігається тенденція до зниження розвитку рухових здібностей у школярів. Також незадовільними є результати у тестах на силу (підтягування на перекладині). Встановлено, що більшість учнів 2-4 класів не вміють підтягуватись на перекладині.

Проведене дослідження показало, що систематичне застосування рухливих ігор на уроках фізичної культури забезпечує фізичний розвиток, покращує функціональні можливості і рухову підготовленість учнів початкових класів.

Отримані результати дослідження дозволяють рекомендувати вчителям фізичної культури і початкових класів, замість фізичних вправ спрямованої дії на розвиток фізичних якостей, застосовувати на уроках фізичної культури рухливі ігри для розвитку рухових здібностей учнів 2-4 класів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Борейко М.М. Оптимізація фізичного виховання дітей 7-8 років засобами легкої атлетики: Автореф. дис. ... канд. наук із фіз. вих. і спорту: 24.00.02. / Львівський державний інститут фізичної культури. – Львів, 2002. – 22 с
2. Васильков І.І. От игры к спорту. – М.: Физкультура и спорт, 1985. – 135 с.
3. Козетов І.І. Формування оптимальної структури координаційних здібностей у школярів 7 – 9 років: Автореф. дис. ... канд. наук з фіз. вих. та спорту: 24.00.02 / Національний університет фізичного виховання спорту України. – Київ, 2001. – 20 с.
4. Козленко М.П., Вільчковський Е.С., Цвек С.Ф. Теорія і методика фізичного виховання у початкових класах. – К.: „Вища школа”, 1984. – 229 с.
5. Коротков І.М. Подвижные игры в занятиях спортом. – М.: Физкультура и спорт, 1971. – 118 с.
6. Мудрик С.Б. Ефективність застосування національних рухливих ігор на уроках фізичної культури у початковій школі: Автореф. дис. ... канд. наук із фізичного виховання і спорту: 24.00.02 / Волинський держ. ун-т ім. Лесі Українки. – Луцьк, 1999. – 18 с.
7. Приступа С., Слимаковський О., Лук'яненко М. Українські народні рухливі гри, розваги та забави: Методологія, теорія і практика. – Дрогобич: Вимір, 1999. – 449 с.
8. Присяжнюк С.І. Розвиток фізичних якостей учнів початкових класів загальноосвітньої школи (на прикладі сили і витривалості): Автореф. дис. ... канд. наук із фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.02 / Львівський державний інститут фізичної культури. – Львів, 2001. – 17 с.
9. Сембрат С.В. Ігрове спрямування фізичної підготовленості дітей молодшого шкільного віку: Автореф. дис. ... канд. наук із фізичного виховання і спорту – Львів, 2003. – 21 с.
10. Цюнь А.В. Українські народні ігри та забави. – Луцьк, 1994. – 96 с.

Скалій Д.

Науковий керівник – доц. Храбра С.З.

ВПЛИВ МУЗИКИ НА ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ СТАН КАРДІОРЕСПІРАТОРНОЇ ТА ВЕГЕТАТИВНОЇ НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Протягом багатьох століть мистецтво було для людини джерелом насолоди і засобом самовираження. Воно завжди мало велике значення для розвитку духовної культури особистості. Проте лікування за допомогою мистецтва – феномен відносно новий. З розвитком засобів масової інформації та інших новітніх технологій можливості використання мистецтва значно розширилися. Поступово склалися самостійні розділи медичної терапії, як от: театротерапія, книготерапія, арт-терапія, музикотерапія тощо [3, ст. 926].

Не зважаючи на давнє існування музикотерапії як науки про позитивно-лікувальний вплив музики на людину, вона залишається не до кінця дослідженою. Теоретичні аспекти цієї науки ще не отримали певної системи та не до кінця апробовані [1, ст. 59].

Що ж таке музика, і чому вона має такий вплив на організм людини? Мова музики – звуки. Фізіологічними еквівалентами характеристик звука є висота тону, гучність і тембр. Послідовне поєднання звуків створює мелодію, їх одночасне звучання породжує гармонію.